
VEILEDNING FOR SIVILE TOLKER/ OVERSETTERE I KONFLIKTSONER OG BRUKERNE AV TJENESTENE DERES

Tolker/oversettere (heretter kalt tolker) som engasjeres for arbeid i konfliktsoner, er ofte ikke profesjonelle språkfolk, men spiller likevel en avgjørende rolle i kommunikasjonen. Arbeidet deres i høyrisikomiljøer utsetter dem for ekstrem fare, og de har behov for særlig beskyttelse både under og etter konflikten. Brukere av tolketjenester må være klar over ansvaret de har for tolkene sine og behovet for å beskytte dem kontinuerlig. Samtidig må enhver tolk selv kjenne sine rettigheter samt opprettholde fagets standarder og etiske regler for å verne om egen sikkerhet og status.

Dette dokumentet gir veiledning i de grunnleggende rettighetene, ansvaret og praksisene som International Association of Conference Interpreters (AIIC), International Federation of Translators (FIT) og Red T anbefaler for hver tolk og brukerne av tjenestene deres. Veiledningen gjelder alt tolkearbeid for militære styrker, journalister, ikke-statlige organisasjoner og andre organisasjoner i konfliktsoner.

FOR TOLKER

RETTIGHETER

Beskyttelse

Du har rett til beskyttelse både under og etter et oppdrag. Om nødvendig skal dette også inkludere familien din. Du skal utstyres med vernetøy og -utstyr, men ikke våpen. Som sivil trenger du ikke bære uniform med mindre du samtykker i det. Du må gis tilgang til medisinsk og psykologisk hjelp. Før oppdraget skal du gis sikkerhets- og nødopplæring.

Støtte

Du har rett til støtte gjennom hele oppdraget, f.eks. til passende bekvemmeligheter og hjelpemidler i felten så vel som på basen.

Begrensninger

Begrensningene i rollen din må være klart definert. Du har rett til å takke nei til en oppgave som strider mot de faglige og personlige standardene og etikken din, og/eller som utsetter deg for unødige fare.

Forhåndsorientering

Du skal på forhånd gis en orientering om den generelle og spesifikke sammenhengen rundt oppdraget.

Vilkår

Du har rett til betaling og andre kontraktsmessige godtgjørelser i tråd med de farefylte omstendighetene. Arbeidstiden skal være rimelig med regelmessige pauser.

ANSVAR

Upartiskhet

Uansett hvem som engasjerer deg, skal du tjene alle parter likt uten å gi egne oppfatninger eller sympatier til kjenne. Du kan ikke opptre som fortaler for noen sak og må opplyse om enhver interessekonflikt.

Konfidensialitet

Alle opplysninger av fortrolig karakter som du måtte få fra en part som del av arbeidet, må holdes hemmelig. De må ikke videreformidles til noen andre eller utnyttes til egen vinning.

Nøyaktighet

Formidle så eksakt som mulig alle parters budskap. Slik gjøres det:

- Lær deg de grunnleggende tolkeferdighetene, dvs. lytt nøye etter hva som blir sagt, gjengi det klart på det andre språket og vær bevisst på kulturforskjeller så vel som ikke-verbale signaler.
- Forbered deg til oppdragene ved å lære deg spesielle termer, forkortelser, sjargong osv. og gjør deg kjent med dialekter, gester, skikker osv.
- Ta notater hvis det hjelper deg med å huske ting.
- Ikke sensurer eller endre informasjonen som formidles av den som snakker.
- Hvis det er nødvendig, skal du be om en presisering, oppfordre den som snakker til å prate langsommere, eller signalisere til den som snakker hvis vedkommende ikke blir forstått.

FOR BRUKERE AV TOLKETJENESTER

RETTIGHETER

Du har rett til en korrekt tolking av budskapet ditt. Ved å innfri ansvarsoppgavene nedenfor, hjelper du tolken med å oppnå det målet.

ANSVAR

Respekt

Tolken er forbindelsen mellom deg og befolkningen i det landet du jobber i. Vis tolker respekt, så respekterer de også deg. Rangorden kan defineres, men må ikke misbrukes.

Beskyttelse

Tolker kan utsettes for fare ved å jobbe for deg. Enten du er kontraktsmessig ansvarlig eller ikke, skal du beskytte dem, og om nødvendig familiene deres, både under og etter oppdraget.

- De må ikke bevæpnes.
- Utstyr dem med verneklær og -utstyr, men ikke krev at de bærer uniform med mindre de samtykker i det.
- Du skal ikke videreformidle navn, adresser eller bilder av tolker uten at de selv har gitt sin tillatelse til det.

Støtte

Støtt tolker ved å gi dem passende bekvemmeligheter og hjelpemidler i felten og på basen. Vær oppmerksom på behovene og bekymringene deres.

Rolledefinisjon

Definer klart rollen til tolken. Forklar operasjonelle krav og ansvarskjeden. Generelt sett skal det ikke tilordnes oppgaver som ikke har med oversettelse/tolking å gjøre. Vær også oppmerksom på at tolker har rett til å takke nei hvis oppgaven strider mot deres faglige eller personlige standarder og etikk og/eller egen sikkerhet.

Planlegging

Tolking krever konsentrasjon, som er vanskelig å opprettholde i en konfliktsituasjon. Avtal arbeidstid, pauser osv. Når du bruker tolketjenester, ta høyde for behov for ekstra tid og andre logistiske behov.

Forhåndsorientering

Gi tolker en generell og spesifikk orientering om sammenheng og formål før hvert oppdrag. Forklar spesielle termer, forkortelser, sjargong osv.

Evaluering

Hvis du må evaluere tolkens prestasjon, vær rettferdig og bruk et egnet evalueringssystem. Overvåk om budskapene kommuniseres korrekt, men forstå at tolking ikke gjøres ord for ord og at det opprinnelige budskapet må være klart og tydelig. Kritikkk bør gis på tomannshånd. Hvis tolken har gjort seg fortjent til det skal det gis premier, anbefalinger osv.

SLIK ARBEIDER DU MED TOLKER

Plassering

Plasser deg selv, tolken og den andre parten i en trekant. Kontroller at du, tolken og den andre parten kan se og høre hverandre. Introduser deg selv og tolken, og forklar tolkens rolle. Snakk til og se på den andre parten, ikke tolken.

Samtaleform

Tolken venter mens du snakker og tolker deretter mens du tar pause. Hvor mye informasjon tolken kan huske og nøyaktig gjengi, avhenger av vedkommendes ferdighetsnivå.

- Bruk relativt enkle ord og korte, logiske setninger.
- Snakk klart og tydelig og ikke for fort.
- Prøv å unngå sleng, forkortelser, sjargong eller henvisninger som ikke er forståelige i en annen kultur.
- Husk at mens humor kan bidra til å dempe anspenhet, kan det også være vanskelig å oversette.
- Vær bevisst på egen uttale, dialekt og talemønster, og hvordan det kan påvirke tolkens arbeid.
- Vær bevisst på hva du sier og hvordan du sier det.

Følg nøye med

Du er selv ansvarlig for å sørge for at budskapet ditt forstås av alle parter. Hvis du ikke har forstått hva den andre parten sa, be vedkommende gjenta det og/eller presisere. Hvis du tror at den andre parten ikke forstod hva du sa, kontroller at tolken har forstått deg. Unngå imidlertid å ha private samtaler med tolken med mindre den andre parten stort sett forstår hva dere snakker om.

Kontroll

Du må ikke delegere ansvar til tolken. Vedkommende skal ikke uttale seg eller stille spørsmål på dine vegne, men skal bare oversette det du sier. Det er du som skal føre samtalen, men rådfør deg med tolken når det er nødvendig og passende.

Veiledning for sivile oversettere/tolker i konfliktsoner og brukerne av tjenestene deres. Versjon 3/2012.